

ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ

Вісник

Сумського
національного
аграрного
університету

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

3/2³
2008

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Видається з 1996 року

Регістраційне свідоцтво
КВ № 8217 від 16.12.2003 р.

Редакційна рада

Ладика В.І., доктор
сільськогосподарських наук,
професор, чл.-кор. УААН,
головний редактор;

Фотіна Т.І., доктор
ветеринарних наук, професор,
заступник головного редактора;

Подгасцький А.А., доктор
сільськогосподарських наук,
професор;

Касянчук В.В., доктор
ветеринарних наук, професор.

Редакційна колегія серії

Михайлова Л.І., доктор
економічних наук, професор,
редактор;

Мишенін Є.В., доктор
економічних наук, професор,
заступник редактора;

Борисова В.А., доктор
економічних наук, професор;

Месель-Веселяк В.Я., доктор
економічних наук, професор;

Тархов П.В., доктор
економічних наук, професор;

Федоров М.М., доктор
економічних наук, професор;

Чупис А.В., доктор
економічних наук, професор;

Соколов М.О., доктор
економічних наук, професор;

Жмайлов В.М., кандидат
економічних наук, доцент.

Експерти з напрямків

менеджмент – **Михайлова Л.І.**,
доктор економічних наук, професор;

економіка – **Мишенін Є.В.**, доктор
економічних наук, професор.

Технічний секретар серії

Данько Ю.І.

Згідно з постановою ВАК
від 14 листопада 2001 р. № 2-05/9
всі серії журналу
„Вісник Сумського національного
аграрного університету”
визнані фаховими виданнями

Друкується згідно з рішенням вченої
ради Сумського національного
аграрного університету.
Протокол №12 від 01.07.2008 р.

Вісник

Сумського національного
аграрного університету

Серія «Економіка та менеджмент»

Випуск 8/2 (32), 2008

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Черевко Г.В., Іваницька Г.Б. Перспективи
виробництва біопалива в контексті концепції
економічної незалежності України 4

Онегіна В.М. Аграрна політика на загальнодержавному
і регіональному рівнях 10

Брюховецький І.М., Гужвенко С.М. Наукове
обґрунтування кластерної моделі розвитку
агропромислового комплексу Сумської області 16

Смоляров Ю. Г. Напрямки вдосконалення
інноваційної діяльності в сфері агропромислового
виробництва регіону 23

Яковенко А. Н. Теоретические основы оценки
ресурсного потенциала 28

Лункіна Т.І. Пріоритетність інноваційної діяльності
як один із напрямів розвитку аграрної сфери
виробництва 32

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ
АГРОГОСПОДАРЮВАННЯ**

Кравченко С.А. Макро- и микроэкономические
факторы адаптации сельскохозяйственных
предприятий к условиям рынка в Украине 36

Малюга Л. М. Основні напрями державного
регулювання інноваційно-інвестиційного процесу
в АПК 44

Улько Є.М. Державне регулювання ринку молочної
продукції та основні напрями його удосконалення 49

Петля М.І. Ефективність використання сінажу при
відгодівлі на м'ясо молодняку української чорно-рябої
та червоно-рябої молочних порід 56

Гіржева О.М. Інтенсифікація як умова підвищення
ефективності виробництва молока 59

Гончарова М.Л. Інноваційно-інвестиційна модель
розвитку підприємства цукробурякового підкомплексу 66

Дорофей Т. Ю. Ефективність товарного
виробництва зерна у Хмельницькій області 72

Сасенко Т.М. Стан та перспективи розвитку
пропозиції на внутрішньому ринку свинини 74

Мазна Т.О. Гендерні проблеми зайнятості
в сільському господарстві 78

10. Шабанов Т. Оценка ресурсного потенциала предприятия // АПК: экономика и управление. – 2003. - №11. – С.75-77

11. Яковенко А.Н. Обоснование функциональной связи между структурными элементами потенциала экономической системы // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Вип. 66. – Харків: ХНТУСГ, 2007 р. С. 383-390.

УДК 631.164.23

ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ ПРІОРИТЕТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

Лункіна Т.І.*

Постановка проблеми. Провідною тенденцією світогосподарського розвитку в сучасних умовах стає глобалізація економіки, яка надає трансформаційним процесам нових якісних рис, загострює конкурентну боротьбу у сфері інноваційної діяльності, інтелектуалізації виробництва, продукування нових інформаційних технологій. Інноваційна модель сучасного економічного зростання змінює його основу: рушійною сферою розвитку стає не просто виробництво аграрної продукції, а залучені в ньому наукові розробки й технології. Показник валового випуску начебто відходить⁸ на другий план, головною є комерційна діяльність із продажу нової продукції. Інтелектуальний складовий відводиться провідне місце серед виробничих чинників. Саме тому активізується робота з прогнозування інноваційної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними проблемами інноваційної діяльності в аграрному виробництві займалися такі економісти – аграрії як М.М. Гаврилюк, В.М. Петров, С.А. Володін, П.Т. Саблук, М.П. Музика. У той же час огляд економічної літератури теоретичного і прикладного характеру засвідчує, що ці проблеми не знайшли в Україні відповідного вирішення, тому що не враховують повною мірою сучасний стан аграрного виробництва і особливо його функціонування на етапі переходу до ринку.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є визначення сутності інновацій як інструменту економічного розвитку аграрного виробництва, оскільки це сприятиме подальшому розвитку теорії та практики управління інноваційними процесами як на місцевому, так і на державному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси в аграрному секторі створили передумови для зацікавленості агроформувань в інноваційній продукції. Поняття “інновації” набув значної популярності та застосовується у всіх сферах діяльності, проте проблемним залишається питання практичної реалізації інноваційних задумів.

Практика свідчить: найефективніші напрями капіталовкладень в агропромисловому виробництві - реконструкція й технічне переоснащення виробництва. Це дає змогу в коротші строки, з меншими витратами, ніж при новому будівництві, оновлювати матеріально-технічну базу, освоювати нові потужності.

Перше визначення інновацій та інноваційної діяльності законодавчо було сформульовано в Законі України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991р., який регламентував засади здійснення інноваційної діяльності і передбачав важелі стимулювання [1].

Інновації – це комплексний процес впровадження і використання результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, спрямований на задоволення конкретних суспільних потреб з метою отримання певного ефекту (економічного,

* Науковий керівник – д.е.н., професор Червен І.І.

екологічного, соціального, науково-технічного чи інтегрального). Інновації дозволяють "йти в ногу з часом". Перевагою інноваційної діяльності є орієнтація на творчі здібності й інтелектуальний капітал. Якщо говорити про індекс талановитості, то Україна посідає 19 місце в світі, що є гарним результатом. Це говорить про формування великої кількості представників творчого суспільства. Що стосується технологій, то Україна посідає 28 місце. Це свідчить про те, що рівень нових розробок у нашій країні є значно нижчим, ніж кількість людей, які потенційно можуть ці розробки здійснювати.

Майкл Портер колись сказав: "Підприємства досягають конкурентної переваги через процес інновацій" [2]. Тому саме інноваційну діяльність необхідно організовувати, для цього потрібні люди, які можуть створювати інновації. Успіх підприємства як і країни в цілому, визначатиметься здатністю людей залучити, мобілізувати й утримувати творчий потенціал – таланти. У 1990 р. в Україні було зосереджено 6,5% світового науково-технічного потенціалу при чисельності населення близько 0,1% світової. З кожної 1000 зайнятих 11 осіб працювали в науково-технічній сфері. У 2000 р. таке співвідношення становило вже 6 осіб на 1000 зайнятих, а у 2005 р. - 5 осіб.

Аналіз статистичних даних свідчить, що за роки незалежності України чисельність виконавців наукових та науково-технічних робіт скоротилася з 313 тис. осіб у 1990 р. до 105 тис. у 2005 р., тобто майже втричі. Відбулося істотне скорочення чисельності науковців найвищої кваліфікації (докторів і кандидатів наук) у науковій сфері, хоча загальна чисельність їх в економіці України протягом досліджуваного періоду майже щорічно збільшувалась: наука залишилася цариною основної діяльності менш як для 50% від загальної чисельності фахівців такого рівня. Оскільки майже 90% аспірантів та докторантів навчаються коштом державного бюджету, можна зробити вис-новок, що витрати держави на їх підготовку не трансформуються в наукові результати. У 1995 р. за рахунок держбюджету навчалася 96% аспірантів, а у 2004 р. - вже 89%, частка докторантів незмінно становить 95%. Але, як і 14 років тому, тільки один із шести здобувачів залишає заклад із захищеною дисертацією.

Ефективність системи розповсюдження сільськогосподарських знань та інформації, досягнень науки в цілому дедалі більше залежить від рівня сприйняття їхніми потенційними споживачами, готовністю останніх у конкурентному середовищі перетворити здобутки вченого у товарні вироби, що уособлюють науково-технічний процес. За таких умов набуває винятково важливого значення питання скорочення часу проходження від наукової установи до впровадження інновацій в агропромислове виробництво серед учасників соціальної сфери [3].

Слід назвати й такий важливий суб'єктивний людський фактор як ментальність. Причиною низьких темпів приросту ефективності підприємництва є й консерватизм сільськогосподарського товаро- виробника, небажання враховувати світовий досвід, надбання науки і техніки. Тому просвітницька робота в цьому напрямі, яку повинні проводити наукові установи й дорадчі служби, також має бути віднесена до факторів підвищення ефективності інноваційної підприємницької діяльності в АПК [4].

Але за будь-якої стратегії й тактики визначальним є положення про те, що подальше удосконалення технічної складової аграрного потенціалу повинно ґрунтуватися на інноваційній основі з урахуванням прогресивних вітчизняних та іноземних напрацювань і передового досвіду в цій сфері, що сприятиме суттєвому зростанню продуктивності праці у сільському господарстві. Лише за умови активної участі держави у сфері інноваційної діяльності в національному АПК можна забезпечити позитивні зміни та його сталий розвиток. Подальше ігнорування цієї необхідності зумовлюватиме лише посилення деструктивних процесів в агропромисловому виробництві.

Стан і рівень впровадження науково-технічного інноваційного прогресу в економіку, наприклад АПК Миколаївської області визначають наступні чинники: структура наукових організацій, чисельність науково-технічного персоналу та фахівців вищої кваліфікації, фінансування наукових досліджень і розробок, обсяги наукових і науково-технічних робіт, інноваційна діяльність підприємств АПК та впровадження ними прогресивних технологічних процесів, освоєння виробництва інноваційних видів продукції в підприємствах АПК, надходження й використання раціоналізаторських пропозицій, фундаментальні та прикладні дослідження, чисельність персоналу, зайнятого виконанням науково-дослідних робіт. У Миколаївській області простежується тенденція до постійного зростання наукових кадрів вищої кваліфікації (табл. 1).

Чисельність докторів наук у 2006 році порівняно з 2001 роком зросла на 37 осіб, кандидатів – на 222. Постійно збільшується склад спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи за сумісництвом. У 2006 році чисельність цих спеціалістів зросла до 1373 (у 2001 році – 1819). Зміцнення кадрового наукового потенціалу Миколаївщини сприяє розвитку інноваційної діяльності в аграрній сфері.

Таблиця 1

Динаміка наукових кадрів вищої кваліфікації в Миколаївській області, осіб

Показник	Фахівці, що мають науковий ступінь											
	доктора наук						кандидати наук					
	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.
Усього	65	75	83	90	100	102	643	705	740	799	823	865
У т. ч. мають вчене звання:												
академіка	25	28	28	28	27	26	14	13	11	9	10	10
член-кореспондента	1	2	2	2	3	4	15	17	16	17	17	16
професора	38	48	56	65	72	71	14	22	24	21	23	23
д-цента	16	18	16	16	20	23	354	389	403	429	437	468
старшого наукового співробітника	6	3	3	2	2	2	30	31	35	29	28	24

Суттєвою умовою прискорення науково-технологічного процесу є забезпечення фінансування напрямів і заходів щодо впровадження новітніх досягнень науки, технології, організації та управління у виробництво.

Основні чинники науково-технологічного розвитку економіки значною мірою визначаються позитивною динамікою фінансування. Як видно з нижче наведених даних, в Миколаївській області постійно зростає обсяг фінансування наукових і науково-технічних робіт як за рахунок держбюджету, так і за рахунок власних коштів. Але відбувається зменшення фінансування іноземних держав у 2006 році в порівнянні з 2005 роком на 106610, 1 тис грн., що є негативною тенденцією і говорить про несприятливий інноваційно-інвестиційний клімат в Україні (табл. 2).

Важливим напрямом прискорення науково-технологічного інноваційного розвитку агропромислового виробництва Миколаївщини є забезпечення комплексної механізації та автоматизації технологічних процесів виробництва й допоміжних робіт.

Таблиця 2

Розподіл обсягу фінансування наукових і науково-технічних робіт за джерелами фінансування у Миколаївській області, тис. грн.

Фінансування	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.
Усього	108328,5	1127579,0	159496,4	228368,7	263869,8	175601,7
У тому числі за рахунок держбюджету	3834,7	5331,1	8570,8	8219,2	9419,2	12216,5
власних коштів	1049,7	2052,7	7792,4	21299,1	22911,3	44020,1
коштів інвесторів: вітчизняних	45865,0	43356,1	38300,8	63180,2	77671,9	72439,7
іноземних держав	55462,2	75223,0	100489,5	13347,8	151539,9	44929,8
Інших джерел	2116,6	1606,1	1342,9	2191,5	2327,5	1995,7

Висновки. Успішне розв'язання проблеми переведення аграрної сфери АПК Миколаївської області на інноваційну модель розвитку, можна прискорити шляхом реалізації наступних заходів:

- надання статусу пріоритетних галузевим інноваційним програмам і проектам, що реалізуються на підприємствах;
- організація випуску інноваційних видів машин, устаткування, апаратів;
- реконструкція й технічне переоснащення виробництва;
- просвітницька робота в інноваційному напрямі, яку повинні проводити наукові установи й дорадчі служби;
- подальше удосконалення технічної складової аграрного потенціалу повинно ґрунтуватися на інноваційній основі з урахуванням прогресивних вітчизняних та іноземних напрацювань і передового досвіду в цій сфері;
- розробка і впровадження ефективної системи стимулюючих механізмів та інструментів підтримки інноваційно-технологічних перетворень з використанням державно-протекціоністських і ринкових регуляторів.

Формування і реалізація сучасної науково-технологічної та інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва є визначальним чинником перетворення цієї галузі у високоефективну ланку економіки Миколаївщини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991р. № 1560-IV. <http://www.rada.gov.ua>.
2. Портер М.Э. Конкуренция. - М.: Изд. дом Вильямс, 2000. - С. 56.
3. Гаврилюк М.М. Агропромислового виробництва – інноваційний шлях розвитку // економіка АПК. – 2005. - №8. – С. 19.
4. Музика П.М. Підвищення ефективності інноваційної підприємницької діяльності в сільськогосподарському виробництві // Економіка АПК. – 2005. - №6. – С. 67